

BOUWEN AAN TAALTRAJECTEN IN HET KLEUTERONDERWIJS

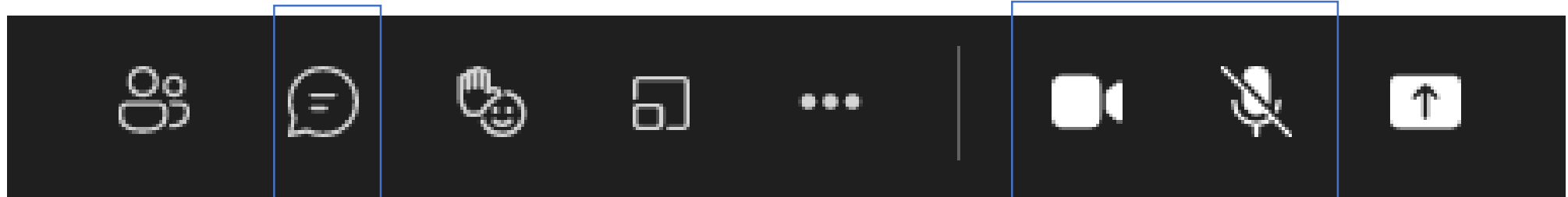
Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten

Praktijkgids voor taalondersteuning in
het kleuter-, lager en secundair onderwijs

Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordi Casteleyn, Mathea Simons, Tom F.H. Smits

Helena Taelman, 7 december 2021, leerstoel onderwijsvernieuwing en - samenwerking

Welkom!

Gebruik de chat!

Zet je camera aan, maar microfoon uit

Programma van de workshop

1. Inspiratiegids taaltrajecten: van waar en voor wie
2. Organisatie van taaltrajecten
3. Rijke gesprekken
4. Voorlezen
5. Woordenschat

Het projectteam

Prof. Dr. Jordi Casteleyn, Prof. Dr. Tom Smits & Prof. Dr. Mathea Simons (Universiteit Antwerpen)
Promotoren

Marit Trioen (Universiteit Antwerpen), Dr. Helena Taelman (Odisee),
Dr. Kirsten Schraeyen, Dr. Astrid Geudens (Thomas More),
Liese Missine (Universiteit Antwerpen)
Projectmedewerkers

Met warme dank aan het Departement Onderwijs Vlaanderen en de stuurgroep, alle scholen die hun inspirerende aanpak met ons deelden, ondersteuners en leerkrachten voor de waardevolle adviezen en suggesties.

Opdracht van de minister

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

primaire studie

meta-analyse / review

rapport taalintegratietrajecten

Goede
praktijkvoorbeelden

Recente interventies uit
internationale
topartikels

Meta-analyses &
systematische reviews

1

Vertrek vanuit
een meerlagig
ondersteunings-
model

2

Bouw het taaltraject
op een logische
manier op en
combineer
verschillende
deelvaardigheden

3

Investeer bewust in
mondelijke
taalvaardigheid

4

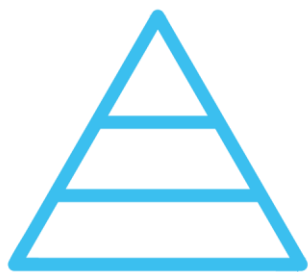
Schriftelijke
vaardigheden:
ga voor een vroege
start en blijf inzetten
op technisch lezen en
leesbegrip

5

Verzorg de kwaliteit
van je instructie

6

Monitor je leerlingen
en laat je
ondersteunen

De praktijkgids en het wetenschappelijk kan je zowel online lezen als downloaden

Welke leerlingen hebben nood aan taalsteun?

Vanaf het schooljaar 2021-2022 worden klassen aan het begin van de derde klasjaar gescreend op hun Nederlandse taalvaardigheid. Leerlingen met een zwakke score zullen een taaltraject aangeboden krijgen op school. Deze gids richt zich uiteraard tot deze specifieke doelgroep van leerlingen met nood aan taalsteun, maar beperkt er zich tegelijk niet toe. Zo kunnen ook jongere en oudere leerlingen nood hebben aan mondelinge en/of schriftelijke taalsteun. Dit een traject op maat aan te bieden, is het essentieel om een duidelijk en volledig beeld te hebben van deze brede doelgroep. Welke leerlingen kunnen extra taalondersteuning gebruiken? Wanneer? En welke noden hebben zij precies? We onderscheiden vier verschillende profielen.

3. Nederlandstaalbeoefenders¹

Steeds meer kinderen groeien meertalig op. Bovendien spreekt een groot deel van de meertalige leerlingen in het Vlaamse onderwijs een of meerdere thuis talen die verschillen van de onderwijstaal, zoals is weergegeven in Figuur 1.

Percentage leerlingen met een andere thuistaal (schooljaar 2018-2019)	
Klasloeronderwijs	21%
Lager onderwijs	19%
Veltijds secundair onderwijs	15%
Deeltijds beroepssecundair onderwijs	28%

Figuur 1: Overzicht percentage leerlingen met een andere thuistaal schooljaar 2018-2019 (Statistiekbureau, 2020).

¹ Zowel in de wetenschappelijke literatuur als in het onderwijsveld bestaan verschillende begrippen om aan deze doelgroep te verwijzen. Dit term heeft nadelen. 'Nederlandstaalbeoefender' suggereert dat de onderwijstaal samenvalt met de thuistaal, wat vaak niet is. 'Meertalige spreker' is juist niet bij leerlingen die hier al een tijdje wonen. In 'de (klein)talige' wordt dan weer verwezen naar de meertalige onderwijstaal. Het is dus niet de thuistaal, maar de onderwijstaal, het Nederlands, die nood aan taalsteun kan hebben. Daarom kiezen we in deze praktijkgids voor de meest recente Nederlandse taalbeoefender (NTL).

Uiteraard hebben niet al deze leerlingen nood aan taalsteun. Het gaat in de eerste plaats om de groep leerlingen met een andere thuistaal die de onderwijstaal nog vloeiend aan het verwerven zijn. Denk maar aan kinderen die op hun eerste schooldag voor het eerst met het Nederlands in aanraking komen. Zij zetten hun eerste stappen in het Nederlands terwijl ze hun thuistaal of -talen nog vloeiend aan het ontwikkelen zijn. Hoewel de moertaalige taalbeoefening voor veel van deze kinderen vlot verloopt, gaat het bij een aantal kinderen moeizamer, in het bijzonder wanneer ze ook de thuistaal niet vlot verworven. Ook in de hogere jaren worden ze vaak nog met de meer complexe thuistaal die tijdens de lessen op school wordt ingezet. Voor hen is extra taalondersteuning nodig.

In het lager en secundair onderwijs zijn er ook leerlingen die, door migratie, voor het eerst met het Nederlands in contact komen. Deze leerlingen staan doorgaans weliswaar verder in de ontwikkeling van hun thuistaal(en), maar ook zij zetten verschillende stappen tegelijk. Ze moeten immers niet alleen een tweede (of derde) taal leren, maar ook concrete vakinhouden in deze taal onder de knie krijgen. Hierdoor lopen ze een groter risico op een leerachterstand en hebben ze baat bij extra taalondersteuning.

Nederlandstaalbeoefenders (NTL's) vormen dus een zeer heterogene doelgroep. Deze leerlingen verschillen zowel op het vlak van hun Nederlandse taalvaardigheid en proficiëntie op school, als op het vlak van andere voorafgaande factoren die het leren (kunnen) beïnvloeden, zoals hun socio-economische status (SES) en de beheersing van de thuistaal. Deze factoren zullen de inhoud en de vorm van het taaltraject mee bepalen.

Uitgelicht

Het belang van een sterk ontwikkelde thuistaal voor het leren van de onderwijstaal

Als leerkracht wil je je NTL's zoveel mogelijk kansen bieden om Nederlands te leren. Het Ijsbergmodel in Figuur 2 toont hoe de talen die meertalige kinderen verwerven (in dit geval taal 1 en taal 2) op elkaar inwerken. De taal die de leerling het eerst verwerft, meestal de thuistaal, vormt de basis voor het leren van een nieuwe taal zoals de onderwijstaal. Met andere woorden: de kennis en vaardigheden die de leerling bij het leren van zijn/haar andere thuistaal heeft opgebouwd, helpen bij het leren van het Nederlands. Het gaat dan niet alleen over algemene taalvaardigheid en metacognitieve strategieën zoals taakrioritering, maar ook om specifieke vaardigheden zoals woordenschat, vertellen en lezen.

De thuistaal kan ondersteunen bij het leren van de onderwijstaal op voorwaarde dat deze thuistaal voldoende ontwikkeld is. Het daarom spreken ouders met hun kinderen bij voorkeur de taal die zij het best beheersen, zeker wanneer het kind de thuistaal nog vloeiend aan het ontwikkelen is.

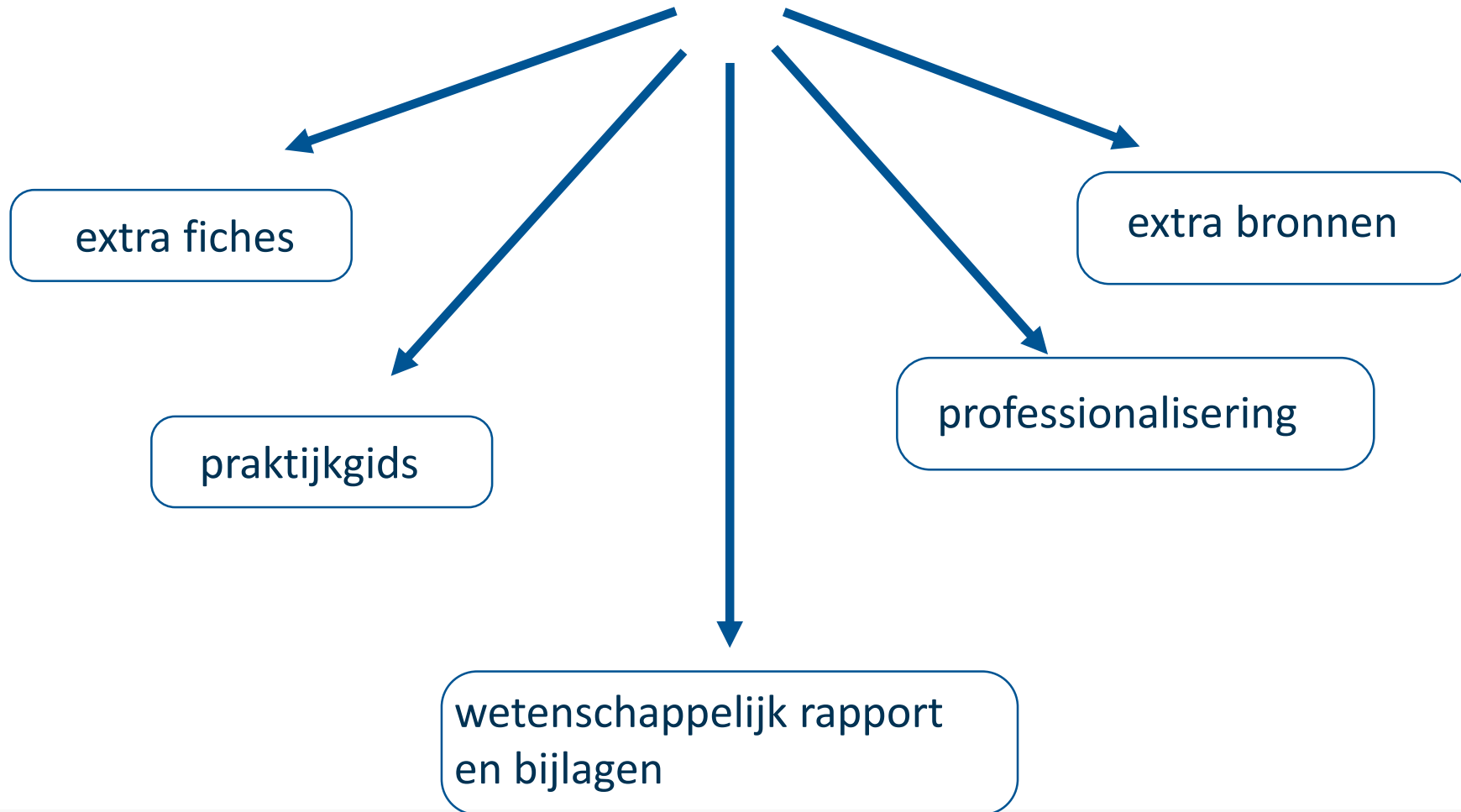
Nederlands is als onderwijstaal de taal die alle leerlingen en jou als leerkracht op school verbindt. Om deze onderwijstaal vlot te verwerven is, naast een goede basis in de thuistaal, een kwalitatief en kwantitatief sterk Nederlands aanbod belangrijk, ook buiten de schoolmuren. Indien ouders het Nederlands onvoldoende beheersen, kunnen ze echter zelf minder oefenmomenten in deze taal bieden.

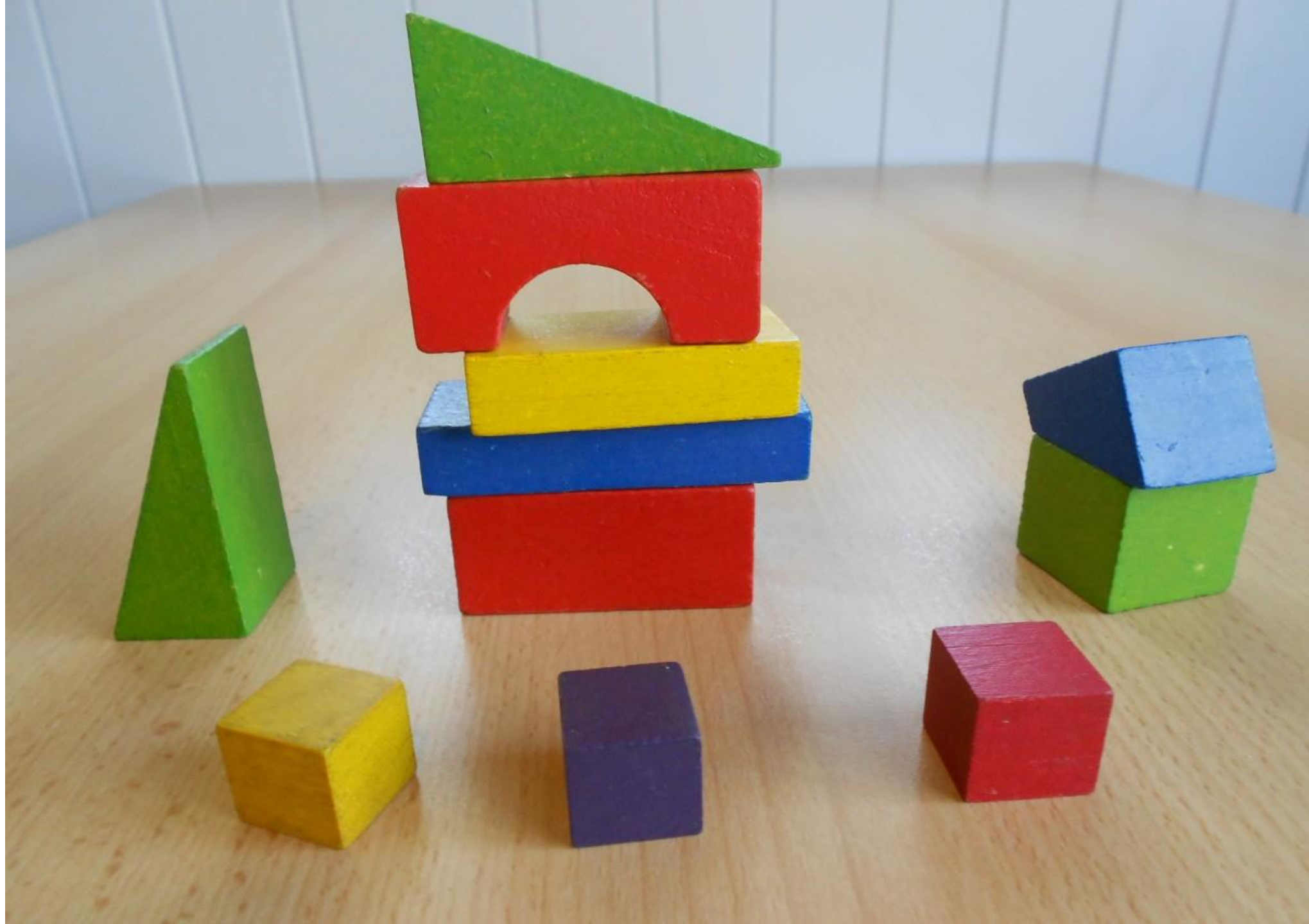
In dit geval kan je ouders van NTL's stimuleren om alternatieven te overwegen en op deze manier de taalbeheersing in het Nederlands te maximaliseren. Het samen volgen van Nederlandse taalprogramma's op maat van de NTL (bijvoorbeeld via het aanbod van Kinet) is hiervan een goed voorbeeld. Het kan de talige interactie tussen de getuigen en het kind bevorderen versterken. Maar ook in een vereniging zoals een jeugdbeweging of sportclub kunnen NTL's oefenmomenten Nederlands krijgen.

Figuur 2: Het Ijsbergmodel gebaseerd op Cummins (1980).

taaltrajecten.be

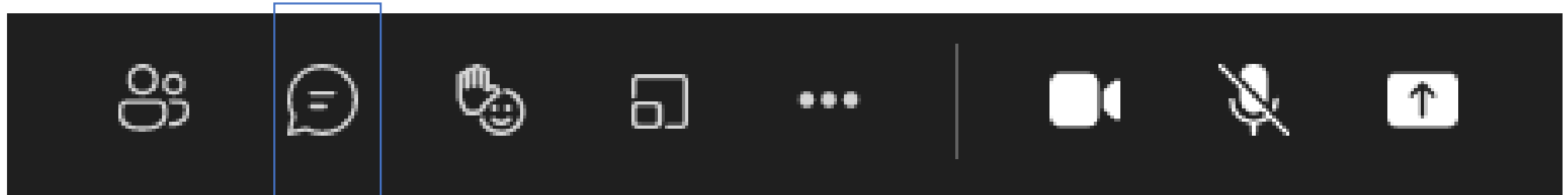

- Nederlandsetaalleerders
- Kleuters met een taalontwikkelingsachterstand (arme taalomgeving)
- Kleuters met een taalontwikkelingsstoornis (ev. naast andere ontwikkelingsstoornissen)
- Kleuters met een risico op dyslexie (latere lees- en spellingsproblemen)

In jouw context?

1

Vertrek vanuit
een meerlagig
ondersteunings-
model

2

Bouw het taaltraject
op een logische
manier op en
combineer
verschillende
deelvaardigheden

3

Investeer bewust in
mondelijke
taalvaardigheid

4

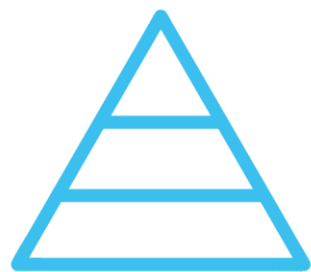
Schriftelijke
vaardigheden:
ga voor een vroege
start en blijf inzetten
op technisch lezen en
leesbegrip

5

Verzorg de kwaliteit
van je instructie

6

Monitor je leerlingen
en laat je
ondersteunen

Welke manier van organiseren
is de beste?

Situatie A:

Twee kleuterleerkrachten doen aan co-teaching in een grote klasruimte met 40 vierjarigen. Bij voorleesmomenten wordt de groep in twee gesplitst volgens de taalvaardigheid.

Situatie B:

Vier maal per week reserveert de klasleerkracht een moment in kleine groep. Dan krijgen vier kleuters die nood hebben aan extra taalondersteuning gedurende een half uurtje haar volle aandacht. Ondertussen neemt de zorgleerkracht de rest van de klas over. Soms blijft het kleine groepje gewoon in het klaslokaal, maar soms zoeken ze ook een rustig plekje op.

Situatie C:

Op woensdagnamiddag bieden vrijwillige ouders en gepensioneerden extra taalondersteuning aan de kleuters die dat nodig hebben. De zorgleerkracht maakt dat de activiteiten aansluiten bij het thema in de klas en begeleidt de vrijwilligers. Elke vrijwilliger focust zich op één, maximaal twee kinderen.

Bouwsteen 1

- 1.1 Investeer in een krachtige klasaankpak om alle leerlingen te bereiken
- 1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
- 1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
- 1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en beoogde taaldoelen

Situatie A:

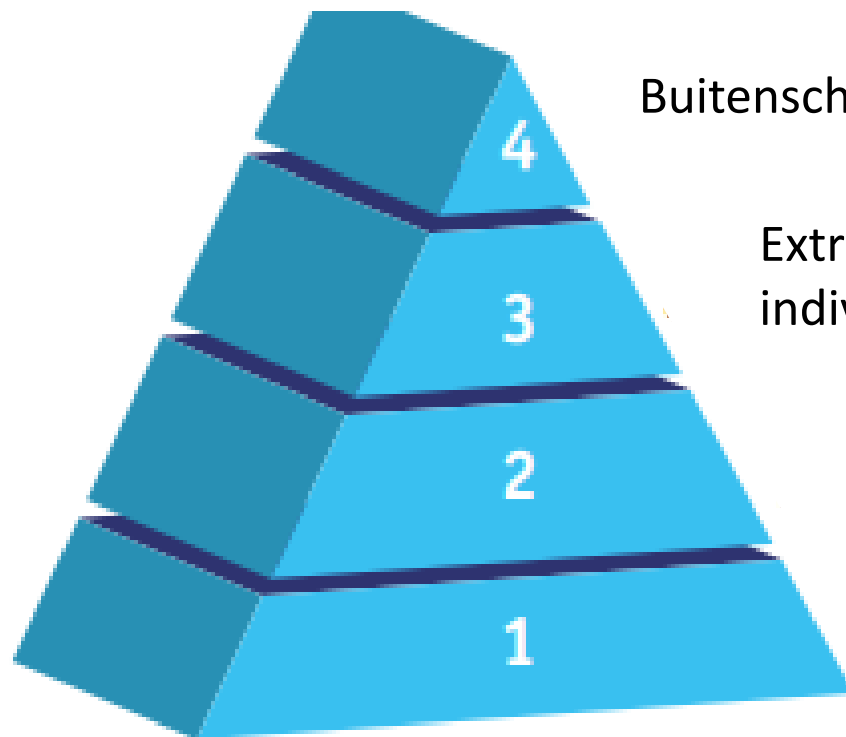
Twee kleuterleerkrachten doen aan co-teaching in een grote klasruimte met 40 vierjarigen. Bij voorleesmomenten wordt de groep in twee gesplitst volgens de taalvaardigheid.

Situatie B:

Vier maal per week reserveert de klasleerkracht een moment in kleine groep. Dan krijgen vier kleuters die nood hebben aan extra taalondersteuning gedurende een half uurtje haar volle aandacht. Ondertussen neemt de zorgleerkracht de rest van de klas over. Soms blijft het kleine groepje gewoon in het klaslokaal, maar soms zoeken ze ook een rustig plekje op.

Situatie C:

Op woensdagnamiddag bieden vrijwillige ouders en gepensioneerden extra taalondersteuning aan de kleuters die dat nodig hebben. De zorgleerkracht maakt dat de activiteiten aansluiten bij het thema in de klas en begeleidt de vrijwilligers. Elke vrijwilliger focust zich op één, maximaal twee kinderen.

Buitenschoolse ondersteuning

Extra ondersteuning in groep of
individueel

Intensivering van ondersteuning in
kleinere groepen

Brede basisondersteuning:
effectieve klasaankpak

Valkuilen

- Alle werk doorschuiven naar de zorgleerkracht.
- Enkel klasaanpak, want alle leerlingen hebben bij ons nood aan extra taalondersteuning!
- Een vast groepje gedurende het hele jaar.
- Alle taalondersteuning binnen de muren van de klas willen doen.
- Alle taalondersteuning buiten de muren van de klas willen doen.
- Onvoldoende rekening houden met verschillende taalnoden.

Andere screening voor beginnende geletterdheid!

10 signalen voor latere leesproblemen

Is je kleuter **fit voor lezen**? Zal hij een goede leesstart maken of is er extra aandacht nodig? Vink de **signalen** aan die je herkent bij je kleuter. Surf naar fit-voor-lezen.thomasmore.be of klik op een signaal voor meer informatie en concrete tips.

Naam kleuter:

Of ook:

[- Signaleringslijst voor kleuters](#)

1. Taalbewustzijn

De kleuter heeft het lastig met spelen met en nadenken over taal (klanken, woorden en zinnen los van hun betekenis).

midden 2^e
kleuterklas

midden 3^e
kleuterklas

2. Mondelinge taal

De kleuter heeft moeite met de mondelinge taal, in de moedertaal en/of in het Nederlands:

- Hij is moeilijk verstaanbaar.
- Hij heeft moeite met het begrijpen en/of gebruiken van woorden en zinnen.
- Hij kan een kort verhaal moeilijk volgen of vertellen.

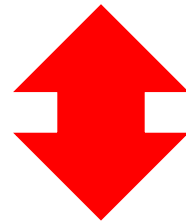
<http://fit-voor-lezen.thomasmore.be/signalen/>

Valkuilen

- Alle werk doorschuiven naar de zorgleerkracht.
- Enkel klasaanpak, want alle leerlingen hebben bij ons nood aan extra taalondersteuning!
- Een vast groepje gedurende het hele jaar.
- Alle taalondersteuning binnen de muren van de klas willen doen.
- Alle taalondersteuning buiten de muren van de klas willen doen.
- Onvoldoende rekening houden met verschillende taalnoden.
- Enkel taalondersteuning binnen het gebruikelijke hoekenwerk.

De paradox van de kleuterklas

Kleine groepen zijn goed voor de taalverwerving

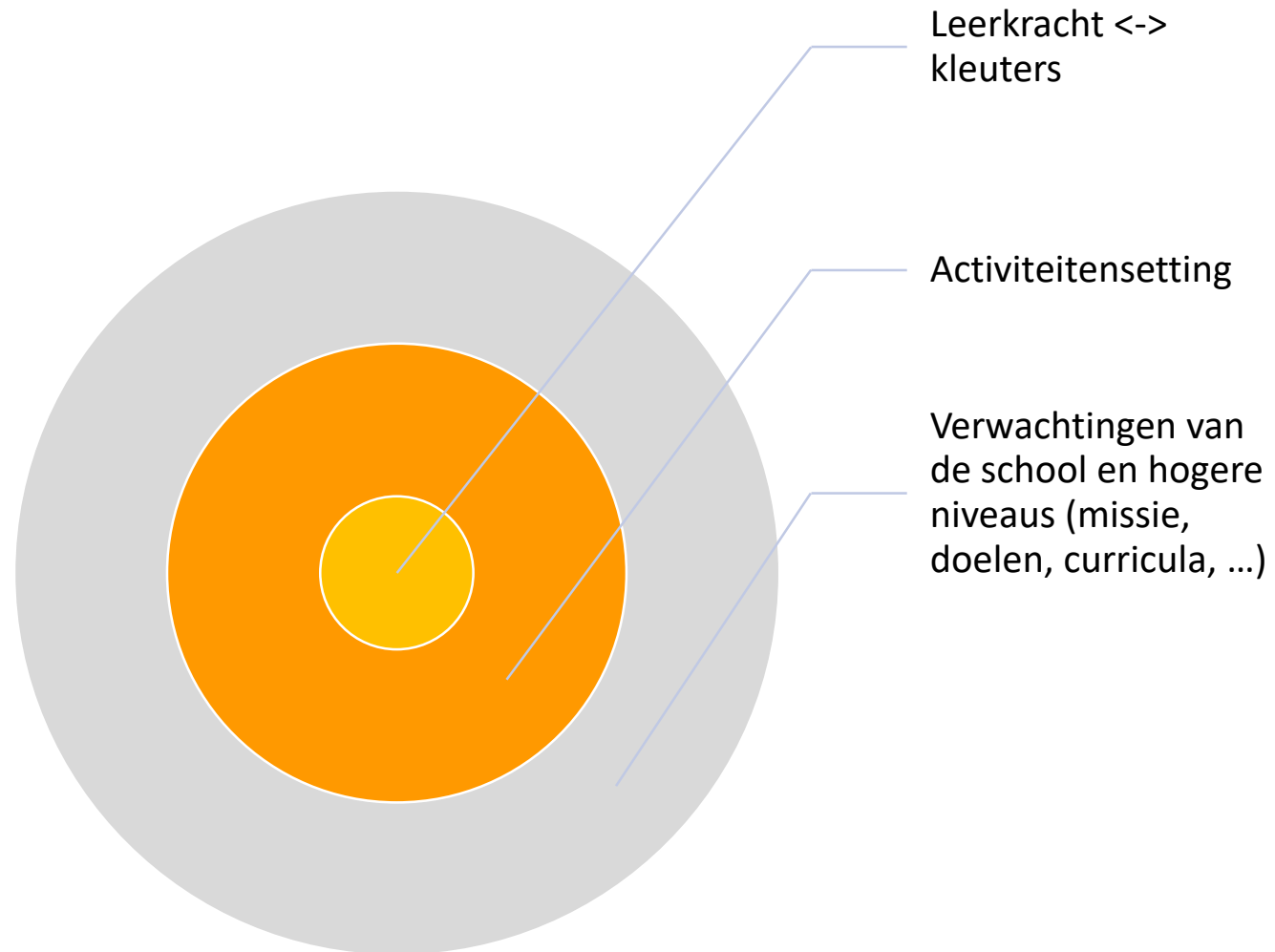
Het gebruikelijke hoekenwerk is NIET goed voor de taalverwerving

Dagelijkse observaties in kleuterklassen

Gemiddeld aantal per minuut	Hoeken	Grote kring	Begeleide activiteit in kleine groep
Spreekruimte geven	0,73 (SD 0,73)	0,96 (SD 0,76)	1,14 (SD 1,30)
Woordenschat ontwikkelen	0,24 (SD 0,40)	0,95 (SD 0,95)	0,17 (SD 0,21)

Bron: Hadley, E. B., Newman, K. M., & Kim, E. S. (2021). Identifying Levers for Improvement: Examining Proximal Processes and Contextual Influences on Preschool Language Development. *Early Education and Development*, 1-27.

Het ecosysteem van de kleuterklas

Uitwisseling organisatie + valkuilen

- Alle werk doorschuiven naar de zorgleerkracht.
- Enkel klasaanpak, want alle leerlingen hebben bij ons nood aan extra taalondersteuning!
- Een vast groepje gedurende het hele jaar.
- Alle taalondersteuning binnen de muren van de klas willen doen.
- Alle taalondersteuning buiten de muren van de klas willen doen.
- Onvoldoende rekening houden met verschillende taalnoden.
- Enkel taalondersteuning binnen het gebruikelijke hoekenwerk.

Bouwsteen 3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

< **DeMorgen.**

♦ **Peuterpotje**

Op het potje? Praat met peuters

100 minuten per dag gaan in de kleuterklas op aan 'restmomenten' zoals naar toilet gaan, een koek eten of de jas aan en uit doen. Beeld RV

De Standaard Meest recent Corona Binnenland Buitenland Opinie Econor Meer ▼

HOME > NIEUWS > BINNENLAND

Ongelijkheid begint al in de kleuterklas

15/02/2019 om 05:03 door Veerle Beel

Foto: Hollandse Hoopde / Isabel Nabuurs

ME

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

AA

Bouwsteen 3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen

Voorzie voorleesmomenten met veel interactie

Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

Programma van de workshop

1. Inspiratiegids taaltrajecten: van waar en voor wie
2. Organisatie van taaltrajecten
3. Rijke gesprekken
4. Voorlezen
5. Woordenschat

Rijke gesprekken

PLANNEN

KANSEN GRIJPEN

Uitdagende vraag: waar kan Fer nu naartoe?

Ondersteunen

(De groene school, Anderlecht, STEM-op-taalproject)

Tips voor rijke gesprekken

- Investeer in een begrijpelijk en tegelijk prikkelend taalaanbod
- Gebruik visuele ondersteuning.
- Stel vragen die het denken stimuleren
- Bouw de moeilijkheidsgraad van je vragen op.
- Geef kleuters de ruimte om zelf taal te gebruiken.
- Wees de geknipte moderator.

Charles

- Investeer in een begrijpelijk en tegelijk prikkelend taalaanbod
- Gebruik visuele ondersteuning.
- Stel vragen die het denken stimuleren
- Bouw de moeilijkheidsgraad van je vragen op.
- Geef kleuters de ruimte om zelf taal te gebruiken.
- Wees de geknipte moderator.

(Met dank aan Marlies Algoet en haar studente!)

Tips voor rijke gesprekken

- Investeer in een begrijpelijk en tegelijk prikkelend taalaanbod
- Gebruik visuele ondersteuning.
- Stel vragen die het denken stimuleren
- Bouw de moeilijkheidsgraad van je vragen op.
- Geef kleuters de ruimte om zelf taal te gebruiken.
- Wees de geknipte moderator.

Voordien en nadien

- Plan taal- en denkstimulerende kansen. Maar grijp ook kansen!
- Voorzie een rijk thema dat gelegenheid biedt om voorkennis op te bouwen. Bied extra voorkennis aan sommige kinderen.
- Doe aan preteaching of geïntensifieerd onderwijs
- Richt je lokaal op een slimme manier in.

Boekjes maken
Taaltekeningen

=> Veel kansen
om het verhaal te
doen.

En nu jullie

- In het kader van welke activiteit organiseren jullie graag rijke gesprekken?
- Welke tip vind je erg belangrijk? Waarom?

Bouwsteen 3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

< **DeMorgen.**

♦ **Peuterpotje**

Op het potje? Praat met peuters

100 minuten per dag gaan in de kleuterklas op aan 'restmomenten' zoals naar toilet gaan, een koek eten of de jas aan en uit doen. Beeld RV

De Standaard Meest recent Corona Binnenland Buitenland Opinie Econor Meer ▼

HOME > NIEUWS > BINNENLAND

Ongelijkheid begint al in de kleuterklas

15/02/2019 om 05:03 door Veerle Beel

Foto: Hollandse Hoopde / Isabel Nabuurs

HULPMIDDELEN

- **VOOR**
- **TIJDENS**
- **NA**

ME

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

AA

Gespreksstarters voorbereiden

VOOR

	Vragen en prikkelende beweringen THEMA POLITIE
Kinderen 's ochtends verwelkomen (speelplaats/in de klas)	Hoe ben je naar school gekomen? Hoe druk was het verkeer op weg naar school?
Eventjes wachten	We zullen even doen alsof jullie politiemannen zijn. Politie mannen, toon eens hoe je de auto's doet stoppen! Welk teken geef je om de auto's door te laten rijden op het kruispunt?
Koekmoment	- Wie zag er al eens een politieman? Wat was die aan het doen? - Draagt jouw mama/papa een uniform op zijn werk? Waarom draagt hij een uniform? Waarom zouden politiemannen een uniform dragen?
Kringgesprek	(met de automat erbij) Stel je voor, de lichten van het kruispunt werken niet meer. Wat gebeurt er nu? Wat moeten de politiemannen doen? Hoe kunnen ze een ongeval voorkomen?
Hoeken (zeker begeleid fantasiespel!)	Automat: - Hoe weet de politieauto dat er een ongeval gebeurt? - Wat moet de politieauto doen als er een ongeval gebeurt? - Hoe komt die deuk in deze auto? Verkleedhoek: - Politie mannen, vertel me welke oproep jullie kregen. Zandtafel: - Waar is het kruispunt?
Jassen	Hoe gaan jullie naar huis? Wie moet er een kruispunt over?

Vragen voorbereiden

(Lieve Van Severen & Dorien Van Rentergem)

Spreekkansen plannen en monitoren

Rijke gesprekken met minstens drie beurten van het kind

-
- Ahmed
 - Genesis IIIIIII
 - Mosa
 - Sara
 - Shirley
 - Yasmine II

Weekplanning 1-5 september			
	Hoeken	Begeleide activiteiten	Fruit- en koekmoment
Maandag	Yasmine in de huishoek: Maakt voor haar baby's soep (<i>sopa</i> in haar thuistaal Spaans) en eten (<i>comida</i>). Antwoordt in tweewoordzinnen wanneer ik meespeel.		Genesis
Dinsdag		Voorleesmoment met Genesis, Mosa en Shirley	
Woensdag	Sara en Ahmed		Mosa

Zie ook: <https://kleutergewijs.wordpress.com/2020/10/28/spreekkansen-verdelen-in-de-kleuterklas/>

Gebaseerd op: Wasik & Hindman (2013). Realizing the promise of open-ended questions. *The Reading Teacher* 67: 302–311.

Leerkrachtvaardigheden monitoren

3 Ruimte scheppen voor actieve deelname aan het gesprek

a	ik laat stiltes vallen	0	0	0
b	ik geef verbale en non-verbale luisterresponsen	0	0	0
c	ik stel niet 'achter elkaar' vragen	0	0	0
d	ik stel zonodig open en uitnodigende vragen	0	0	0
e	ik doe af en toe een prikkelende uitspraak	0	0	0

4 Kwaliteit van de inhoud stimuleren

a	ik ga door op de inhoud van wat het kind zegt	0	0	0
b	ik probeer samen met het kind er achter te komen wat hij/zij bedoelt (betekenisonderhandeling)	0	0	0
c	ik zet het kind aan tot nadenken en tot hoger niveau taalgebruik (complexere cognitieve taalfuncties zoals vergelijken, redeneren, concluderen)	0	0	0
d	ik breid inbreng van het kind inhoudelijk uit (expansie)	0	0	0

([CombiList](#))

Monitoren vanuit doelen

- Het kind kan met steun van de leerkracht een kort gesprek doen waarin hij communiceert met gebaren en woorden.
- Het kind kan met steun van de leerkracht een kort gesprek doen waarin hij korte zinnen gebruikt.
- Het kind durft in de grote kring spreken.
- Het kind vertelt in meerdere zinnen wat er gebeurt.

**Kind-
kindinteracties
observeren**

**Taal-
ontwikkeling
in de thuistaal**

**Heel af en toe een
gestandaardiseerde
screening**

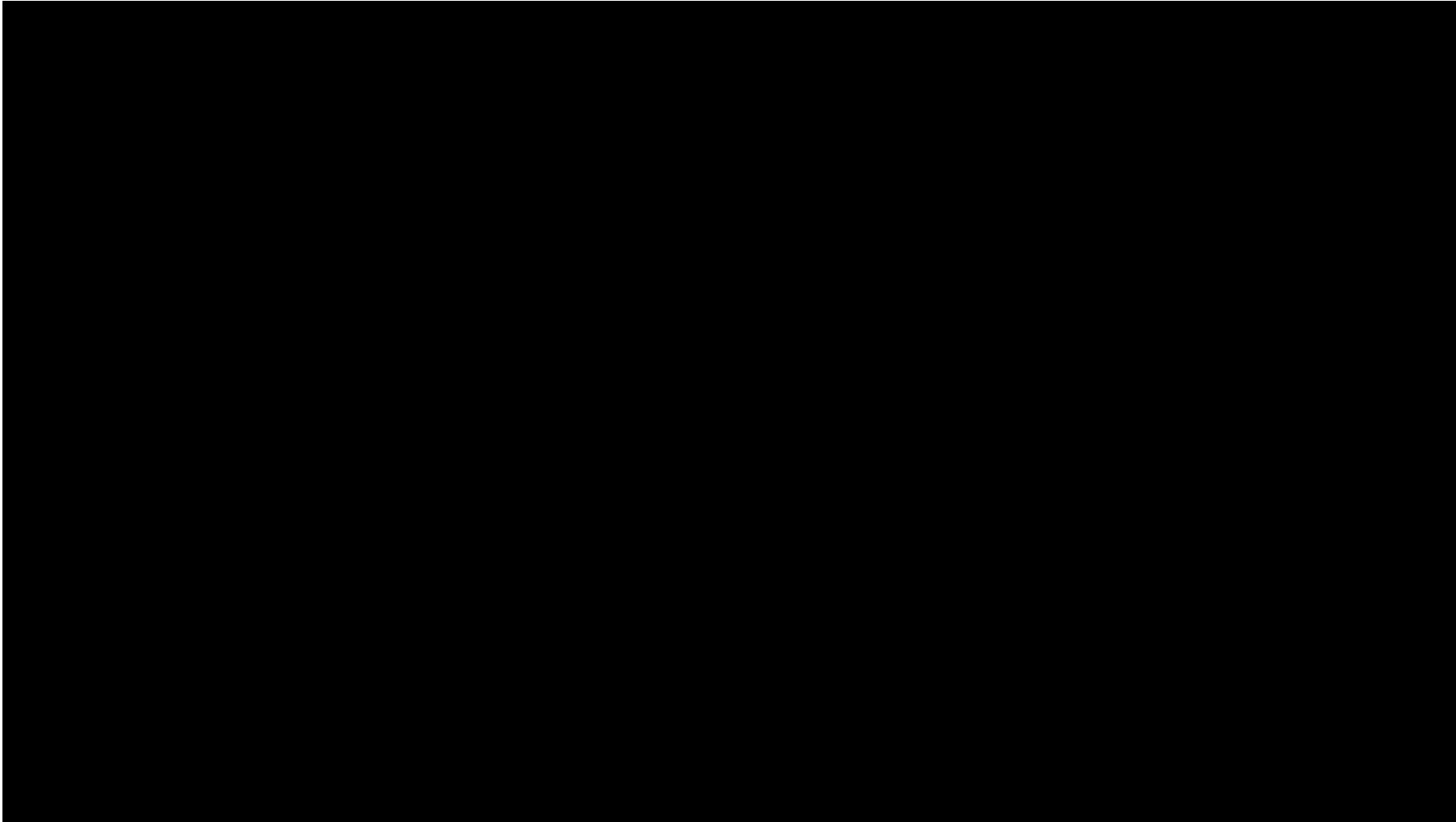

NA
**Eigen
leerdoelen
evalueren**

**Portfolio om
interesses te
documenteren**

[\(nuestros niños: Castro et al., 2017; zie ook inspiratiefiche\)](#)

Modelleren: hoe maak ik een vriendje?

Programma van de workshop

1. Inspiratiegids taaltrajecten: van waar en voor wie
2. Organisatie van taaltrajecten
3. Rijke gesprekken
4. Voorlezen
5. Woordenschat

Tips voor onze doelgroep ???

Vertelcyclus

verteltaref

Preteaching

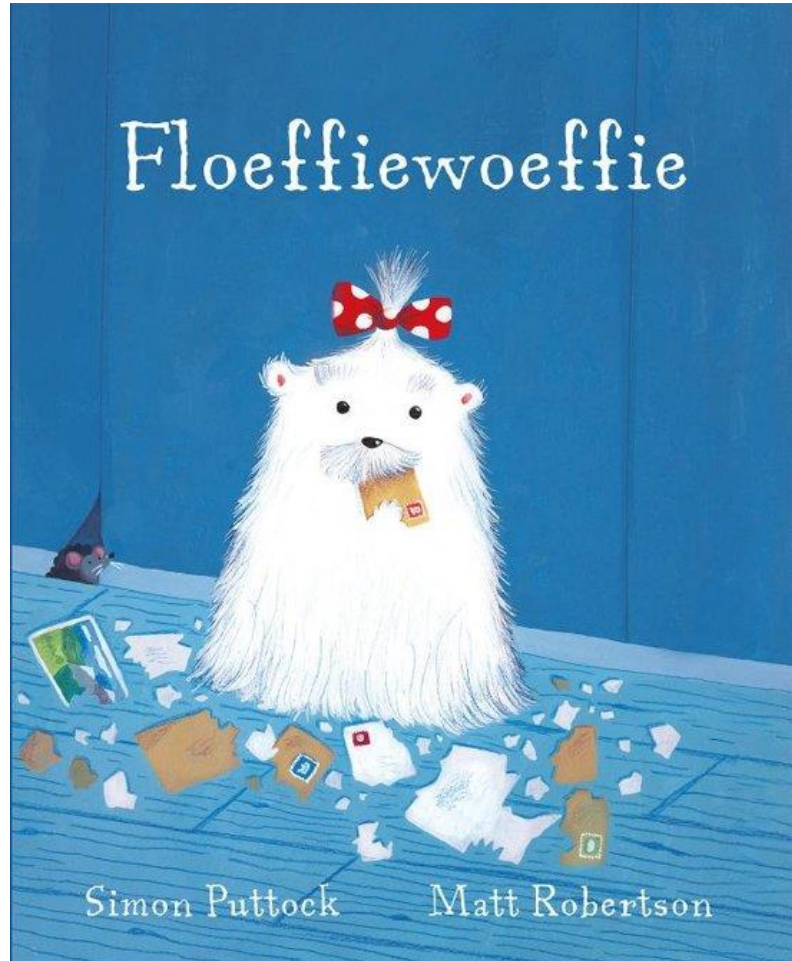
Voorlezen met
een luistervraag

Het begin,
midden en
einde van het
verhaal
ontdekken

Voorlezen met
veel interactie

Preteaching bij het voorlezen

Meer [over preteaching op kleutergewijs](#).

Preteaching

Voorkennis aanbrenge:

- ervaringen
- kennis
- woordenschat

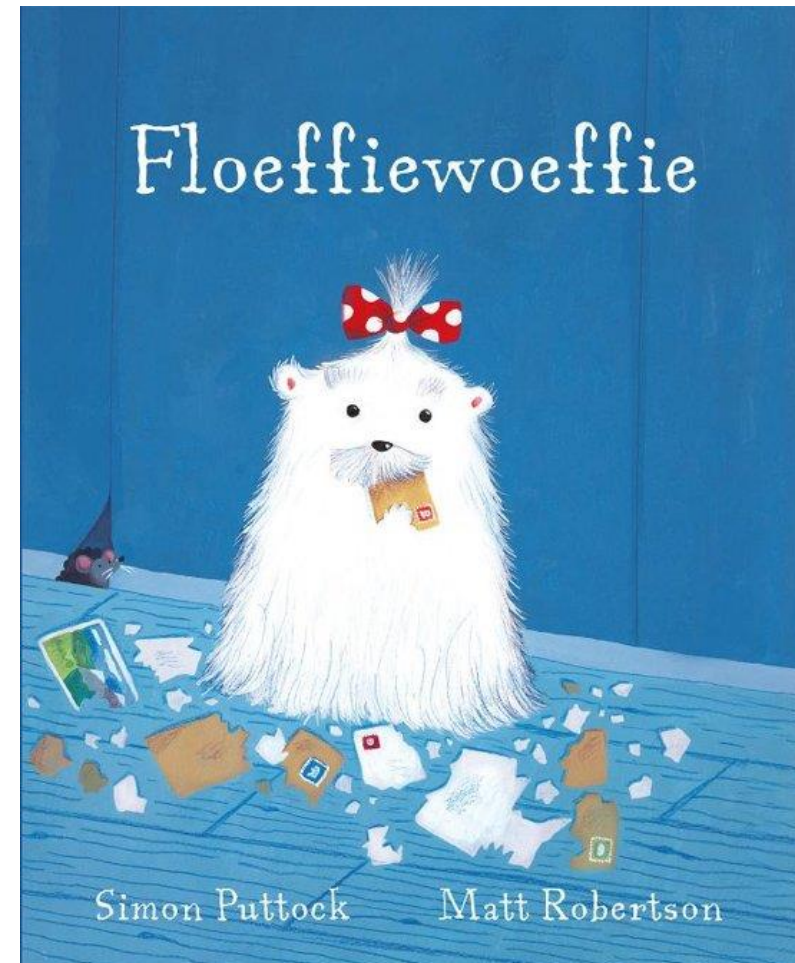
De eerste obstakels voor leesbegrip overwinnen:

- gedetailleerde prenten bespreken
- de grote verhaalstructuur leren kennen

Wat als het boek echt te moeilijk is?

Duidelijke prenten
Eenvoudige taal, eenvoudige inhoud

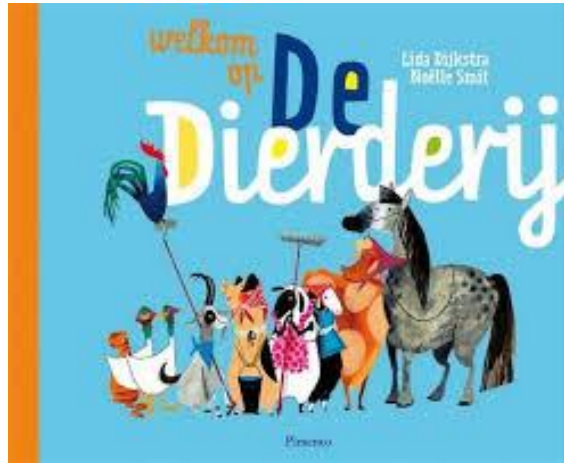

Duidelijke prenten
Taal is voldoende uitdagend, prikkelende inhoud

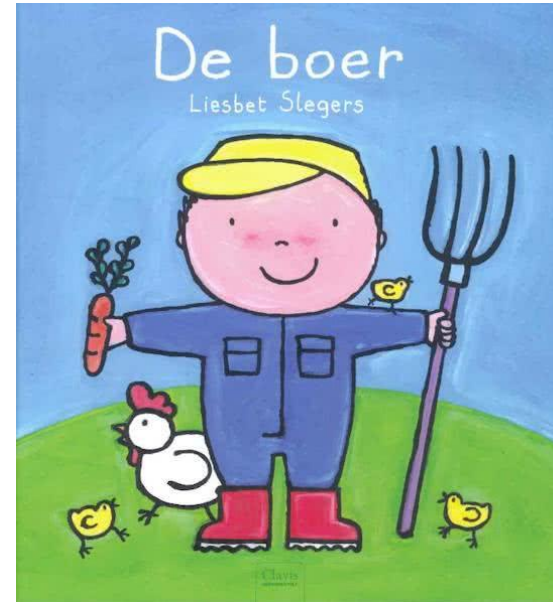
Wat als het boek echt te moeilijk is?

Voorspelbaar
boek

Verhaal

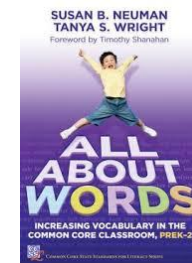

Informatief boek met
verhaaltje

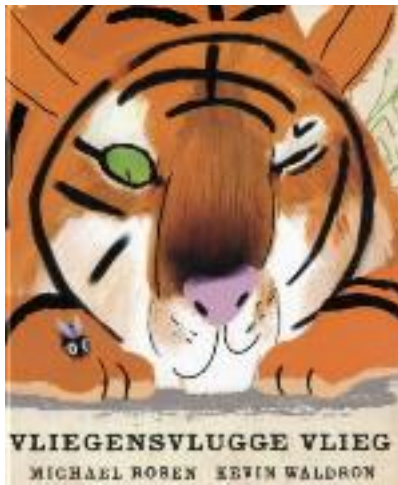

Informatief boek

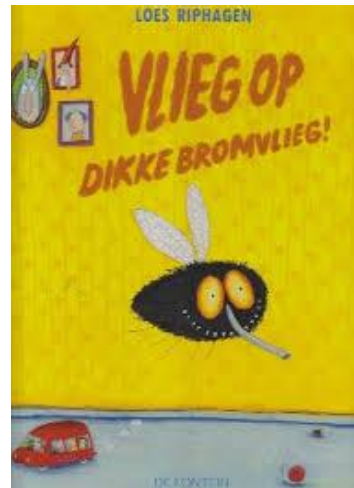
De boekenladder (Neuman & Wright, 2013)

Wat als het boek echt te moeilijk is?

Voorspelbaar
boek

Verhaal

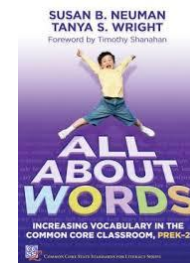

Informatief boek met
verhaaltje

Informatief boek

De boekenladder (Neuman & Wright, 2013)

Voorspelbaar verhaal

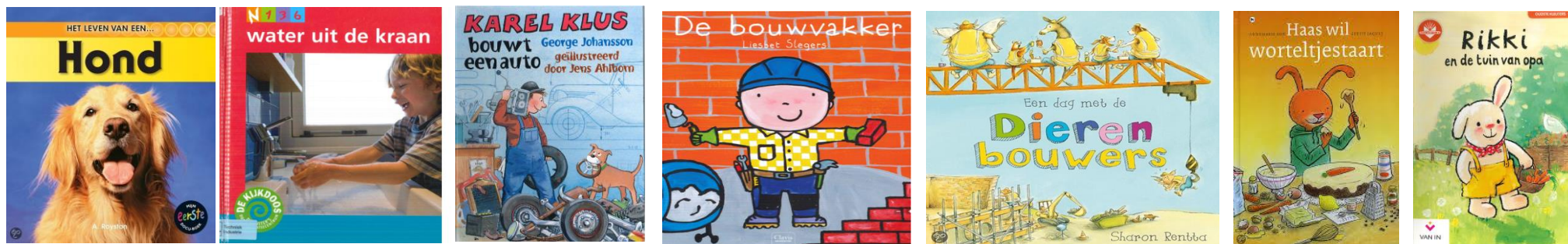
Wie rijdt met de brandweerwagen?

Olifant! **Hij rijdt naar** de brandweerkazerne. Tuutaa-tuutaa-tuutaa

Wie rijdt met de limousine?

Poes. **Ze rijdt naar** haar villa. Zoemmm.

Echt informatief boek of een met een verhaaltje?

[Zie ook blogbericht op kleutergewijs](#)

Wat als het boek echt te moeilijk is?

DIALOGISCH VOORLEZEN

Leerkrachten ondersteunen

- Voorleesroutines afspreken (+ professionalisering)
 - Werken met een vast voorbereidingssjabloon
 - Boekentips geven
 - Voorleestips voor interactie bij de boeken (op post-it note plaatsen in het boek)
 - Uitgewerkte voorleesactiviteiten en verwerkingsactiviteiten
 - Coaching tijdens het voorleesmoment
-
- Inzet van ouders of vrijwilligers??
 - Thuistaal??

Een leerlijn luisteren en vertellen

Stap 1

Stap 2

Stap 3

Stap 4.

Stap 5

Stap 6

(Bleses et al., 2018)

Een leerlijn

Stap 1 De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven

Stap 2

Stap 3

Stap 4 De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.

Stap 5 De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.

Stap 6

(Bleses et al., 2018)

Een leerlijn

- Stap 1** De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven
- Stap 2** De kleuters kunnen in een verhaal één of meerdere acties of gebeurtenissen identificeren en beschrijven.
- Stap 3** De kleuters kunnen drie of meer belangrijke gebeurtenissen uit een verhaal ordenen.
- Stap 4** De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.
- Stap 5** De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.
- Stap 6** De kleuters kunnen op een gedetailleerde en verstaanbare manier vertellen over gevoelens, gedachten of ervaringen in een verhaal.

(Bleses et al., 2018)

Inspiratiefiche

Luisterbegrip en vertelvaardigheden stap voor stap stimuleren bij kleuters

Onderwijsvorm	Kleuteronderwijs
Bouwsteen	>> Bouwsteen 2 Bouw het taaltraject op een logische manier op en combineer verschillende deelvaardigheden 📖 Bouwsteen 3 Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid
Aanbeveling	2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject 3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen

Achtergrond

In een Deens onderzoek werkten kleuterleerkrachten met drie- tot zesjarige kleuters aan woordenschat, luisterbegrip, vertelvaardigheden en beginnende getetterdheid. Hiervoor werkten ze 20 weken lang twee keer per week een half uur met een kleine groep van vijf kleuters van hun eigen klas. Het programma had een positief effect op zowel de mondelinge taalvaardigheid als beginnende getetterdheid van alle leerlingen, ook Nederlandstaalvaardigen en leerlingen met een lage SES.

Beschrijving

Wil je bij kleuters met nood aan taalsteun extra inzetten op luisterbegrip en vertelvaardigheden? Dan is het belangrijk om de **moelijkheidsgraad** van je activiteiten **stapsgewijs** op te bouwen. Een mogelijke logische volgorde van leerdoelen, waarbij je de lat telkens een stukje hoger legt en het ene doel op het volgende voortbouwt, is deze:

	Leerdoel	Voorbeeldactiviteiten
Stap 1	De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven.	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens het lezen: <ul style="list-style-type: none"> Stel enkele open vragen over het hoofdpersonage en de setting: <i>Waarom deed de hond dat? Wat zou hij hierna doen, denk je? Waar is de hond nu?</i> Na het lezen: <ul style="list-style-type: none"> Inventariseer de namen van de personages samen met de kleuters; Vraag aan elke kleuter wat zijn/haar favoriete personage is en waarom. Noteer het antwoord op een kindvriendelijke manier onder de naam van de personages.
Stap 2	De kleuters kunnen in een verhaal één of meerdere acties of gebeurtenissen identificeren en beschrijven.	Blader samen met de kleuters door het boek en vraag hen de verschillende settings te beschrijven. Enkele voorbeeldvragen: <ul style="list-style-type: none"> <i>Waar is het hoofdpersonage nu?</i> <i>Is het voeg of laat, rustig of druk, warm of koud?</i> <i>Was jij al eens op zo'n plaats?</i>

Stap 3	De kleuters kunnen drie of meer belangrijke gebeurtenissen uit een verhaal ordenen.	Maak een tijdlijn op het bord of op een groot blad. Probeer samen met de kleuters de belangrijkste gebeurtenissen op te lijsten en te ordenen. Wat gebeurde eerst? En dan?
Stap 4	De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.	De kleuters vertellen om beurten een stukje van een gelezen verhaal na. Ze doen dit aan de hand van de prenten in het boek en focussen op de personages en settings. Stel verduidelijkende vragen. Bijvoorbeeld: <i>Je zegt dat Nicki zijn handschoenen verloren is. Dat is juist. Waar is hij zijn handschoenen precies verloren? In het bos?</i>
Stap 5	De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.	Nadat je bijvoorbeeld een verhaal voorgelezen hebt over beschaamd zijn, vraag je of de kleuters zelf soms beschaamd zijn. Laat ze hun ervaringen delen. Modelleer hoe je van een dergelijke ervaring een verhaal kan maken door je eigen verhaal te vertellen. Bijvoorbeeld: <i>Toen ik klein was, vond ik het vreselijk eng om mijn nieuwjaarsbrief voor te lezen voor mijn oma. Eerst moest ik op een stoeltje gaan staan, recht tegenover mijn oma, ooms en tantes. Dan tikte papa tegen een glas zodat iedereen stil werd en naar mij keek, wel 30 mensen! Ik werd dan altijd rood en ik stotterde. Ik was zo beschaamd!</i> Vraag de kleuters nu hun eigen verhaal (of dat van iemand die ze kennen) te vertellen. Herhaal het verhaal en voeg indien nodig details toe zodat je een verhaal met een duidelijk begin, midden en slot krijgt.
Stap 6	De kleuters kunnen op een gedetailleerde en verstaanbare manier vertellen over gevoelens, gedachten of ervaringen in een verhaal.	Verzin met de kleuters een verhaal over de klaspap, over hetzelfde thema als het boek dat je net voorlas. Schrijf de eerste zin op. Bijvoorbeeld: <i>Op een dag ging (naam klaspap) met zoals Roodkapje op bezoek bij zijn oma.</i> Vraag de kinderen wat eerst gebeurde. Schrijf hun antwoorden op en voeg details toe zodat je een verhaal met rijke details modelleert. Bijvoorbeeld: <i>Waarom gaat de klaspap naar oma? Wat neemt hij mee? Wat gebeurt er dan?</i> Ga zo verder met wat dan en daarna gebeurde, tot je aan het einde komt.

Aan de slag

Wil je op basis van deze fiche meteen aan de slag voor je eigen klaspraktijk? Schrik er zeker niet voor terug om je eigen activiteiten uit te werken! Het Deense onderzoek toonde dat kleuterleerkrachten meer bereiken wanneer ze zelf speelse activiteiten ontwerpen. Ga zeker ook eens kijken op <https://crane.osu.edu/our-work/read-it-again/>. Daar kan je inspirerend materiaal downloaden dat bij de Engelstalige versie van het programma hoort, zoals een handig observatie-instrument, een uitgebreide beschrijving van het programma met tips om te differentiëren, enz. Je vindt er ook uitgewerkte activiteiten en lesmaterialen, maar die zijn gekoppeld aan de Engelse taal en Engelstalige prentenboeken.

Bron

Bleses, D., Hojen, A., Dale, P. S., Justice, L. M., Dybdal, L., Piasta, S., Markussen-Brown, J., Kjaerbaek, L., & Haghish, E. F. (2018). Effective language and literacy instruction: Evaluating the importance of scripting and group size components. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 256–269. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.10.002>

In een effectief taaltraject is elke bouwsteen noodzakelijk. De verschillende bouwstenen zijn dus essentieel wanneer ze in laatste toegepast worden. Het is ook belangrijk met alle aanbevelingen bij een bouwsteen. Overstaal de volgende praktijkrichtlijn op www.taaltrajecten.be

Jouw eigen leerlijn?

- Concrete en meetbare doelen
- Opklimmen in moeilijkheidsgraad
- Vanuit inzicht in deelvaardigheden bij een ontwikkelingsdoel
- Voldoende intensief en uitdagend
- Haalbaar

Programma van de workshop

1. Inspiratiegids taaltrajecten: van waar en voor wie
2. Organisatie van taaltrajecten
3. Rijke gesprekken
4. Voorlezen
5. **Woordenschat**

Handwritten text consisting of multiple lines of stylized, repetitive characters, possibly a form of shorthand or a specific dialect. The characters are arranged in a grid-like pattern across several lines.

1. Creëer een rijke en authentieke context
2. Selecteer een aantal relevante doelwoorden vanuit die rijke context
3. Licht deze doelwoorden toe
4. Laat kleuters de doelwoorden zelf gebruiken
5. Zorg voor een transfer naar andere contexten

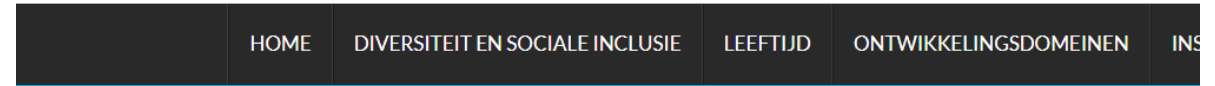
(inspiratiegids, blz. 40-41)

Woorden selecteren

Kleutergewijs.be

De blog over innovatie en onderzoek in kleuteronderwijs

De waarde en beperkingen van woordenlijsten voor de kleuterklas

door Helena Taelman 30/01/2019 blog met een reflectie over kleuteronderwijs

WELKOM

Wekelijk
nieuwe b
innovatie
diversite
kleuterkl

VOLG DE

Voer j

Inscri

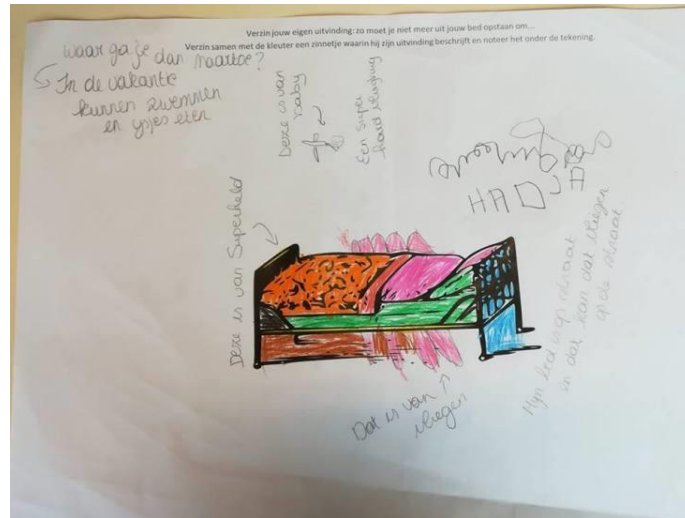
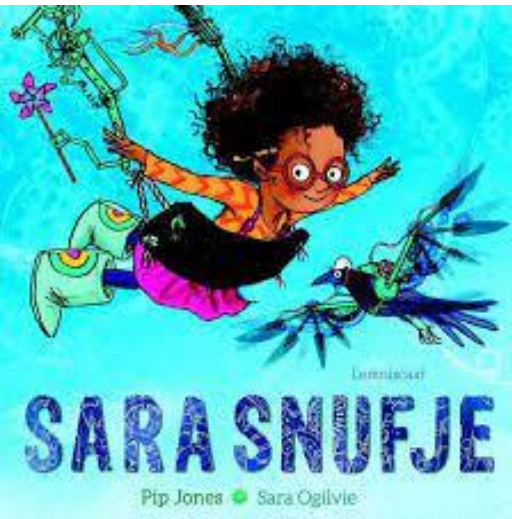
VOLG ON

<https://kleutergewijs.wordpress.com/2019/01/30/de-waarde-en-beperkingen-van-woordenlijsten-voor-de-kleuterklas/>

Woorden verklaren (en zelf onthouden)

Nieuwe woorden inplannen om kansen te creëren en te grijpen!

Uitvinding, ontwerpen, trots, mislukken

1. Creëer een rijke en authentieke context
2. Selecteer een aantal relevante doelwoorden vanuit die rijke context
3. Licht deze doelwoorden toe
4. Laat kleuters de doelwoorden zelf gebruiken
5. Zorg voor een transfer naar andere contexten

Spelletjes
Plein

(advertentie)

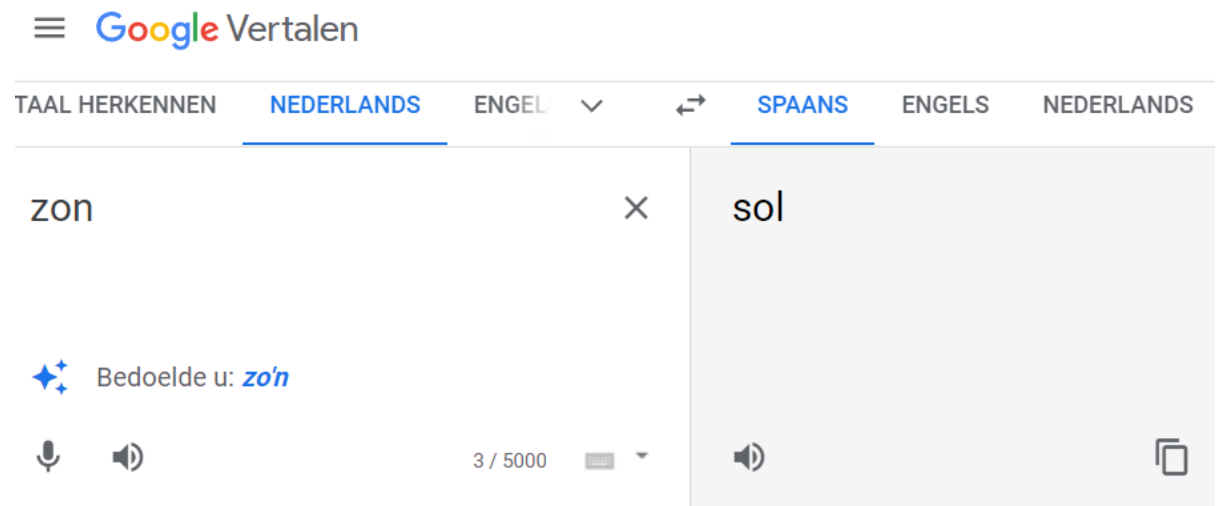
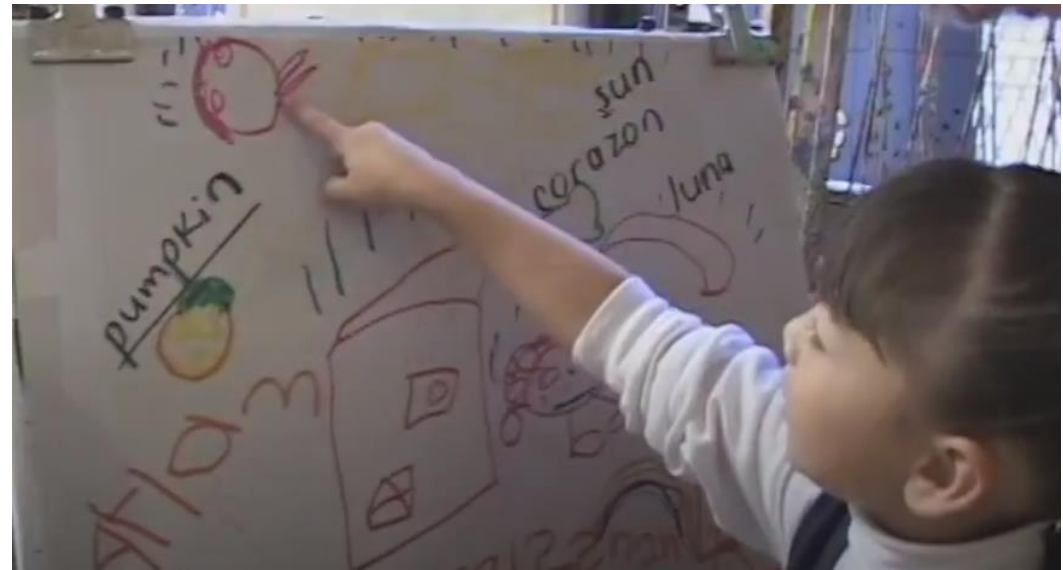
1. Creëer een rijke en authentieke context
2. Selecteer een aantal relevante doelwoorden vanuit die rijke context
3. Licht deze doelwoorden toe
4. Laat kleuters de doelwoorden zelf gebruiken
5. Zorg voor een transfer naar andere contexten

1. Creëer een rijke en authentieke context
2. Selecteer een aantal relevante doelwoorden vanuit die rijke context
3. Licht deze doelwoorden toe
4. Laat kleuters de doelwoorden zelf gebruiken
5. Zorg voor een transfer naar andere contexten

1. Creëer een rijke en authentieke context
2. Selecteer een aantal relevante doelwoorden vanuit die rijke context
3. Licht deze doelwoorden toe
4. Laat kleuters de doelwoorden zelf gebruiken
5. Zorg voor een transfer naar andere contexten

Woorden in rijke gesprekken

Is dit dier aan de lijn?

Is dit dier aan de lijn?

Is dit dier aan de lijn?

Is dit dier aan de lijn?

Zie je hier een dier aan de lijn?

Zie je hier een dier aan de lijn?

Is die baby aan de lijn?
Waarom?

2 Verdiepen

1 Uitleggen

0 Gesloten vraag

ALLE ZES BOUWSTENEN ZIJN NODIG
VOOR RIJKE TAAJSTIMULERENDE
INTERACTIE

Wat blijft jou het meest bij?

1

Vertrek vanuit
een meerlagig
ondersteunings-
model

2

Bouw het taaltraject
op een logische
manier op en
combineer
verschillende
deelvaardigheden

3

Investeer bewust in
mondelijke
taalvaardigheid

4

Schriftelijke
vaardigheden:
ga voor een vroege
start en blij inzetten
op technisch lezen en
leesbegrip

5

Verzorg de kwaliteit
van je instructie

6

Monitor je leerlingen
en laat je
ondersteunen

